

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur J. Th. Balk, Keeverberg 54, 1082 BE Amsterdam

Verschijnt 5 x per jaar

LEZING DRS. P.C. BÜGEL: *Paddehuid D 3* !

Op zaterdag 29 september te 10.30 uur houdt de Vereniging tegen de Kwakzalverij haar jaarvergadering. Daar zal *drs. P.C. Bügel* een lezing houden onder de titel:

Paddehuid D 3: de triomf der kwakzalvers

=====

of: De placebowerking als ondermijning van de wetenschappelijke geneeskunde

De heer Bügel is coördinator van de huisartsenopleiding aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

- Plaats: Zaal M 143 (1e verdieping) gebouw Wis- en Natuurkunde van de Vrije Universiteit, de Boelelaan 1085, Buitenveldert te Amsterdam (tussen de Buitenveldertselaan en de Amstelveenseweg)
- De toegang is gratis; ook niet-leden zijn van harte welkom !

JAARVERGADERING

In dezelfde zaal wordt aansluitend de jaarvergadering van de vereniging gehouden. De agenda luidt als volgt:

1. Jaarrede van de voorzitter, de heer C.N.M. Renckens;
2. Jaarverslag van de secretaris, de heer I.A. van de Graaff;
3. Jaarverslag van de penningmeester, dr. H.A.M. Voorbij;
4. Wat verder ter tafel komt;
5. Rondvraag

NOGMAALS KNIPSCHILD EN ZIJN CONTRAMINE

Van diverse zijden ontvingen wij reactie op onze kritische artikelen over Knipschild's onderzoek naar de effectiviteit van alternatieve geneeswijzen (Actieblad tegen de Kwakzalverij januari en april). Naast bijval waren er onder deze reacties ook kritische geluiden te horen van mensen, wier mening wij serieus plegen te nemen. Zo werd ons te verstaan gegeven dat de aanval wat te veel ad hominem was geweest en dat wij een potentieel medestander van onze vereniging op deze manier te veel zouden afstoten. Immers de conclusies van zijn naspeuringen zijn voor ons, met als enige uitzondering zijn waardering voor de Koreaanse Ginsengwortel bij ouderdomskwalen, goed bruikbaar bij discussies met aanhangers van de alternatieve geneeskunde.

Zo was het diverse mensen opgevallen dat na Knipschild's acupunctuur artikelen in Huisarts en Wetenschap die acupuncturisten de laatste tijd zo "lekker stil" zijn geworden. Knipschild zou, volgens anderen, eigenlijk veel regulierder zijn dan bij oppervlakkige beschouwing zou lijken. Deze laatste visie delen wij niet. Voor een regulier medicus is onderzoek naar de effectiviteit van behandelmethoden die berusten op onzinnige theorieën als acupunctuur, homeopathie, iriscopie, macrobiotiek etc. etc. volstrekt overbodig. Als een nutteloos middel honderd maal

wordt getest in methodologisch correct onderzoek en daarbij vergeleken met een placebo, dan valt te verwachten dat vier maal een statistisch significant effect ($p < 0.05$) zal worden gevonden.

Geen enkele overtuigingskracht

Dergelijke publicaties hebben zelfs de *Lancet* gehaald, ieder herinnert zich het door homeopaten ad nauseam geciteerde onderzoek van Reilly over het effect van graspollen C30 bij hooikoorts. Toch heeft een dergelijk onderzoek natuurlijk geen enkele overtuigingskracht bij mensen met een elementaire kennis van de scheikunde (het ging immers om een sub-Avogadro verdunning). Omgekeerd zullen ook negatieve onderzoeksresultaten de dogmatici binnen de alternatieve geneeskunde niet aan het twifelen brengen. De reacties van enkele acupuncturisten en iriscopisten op Knipschild's publicaties hebben dat ook overduidelijk gedemonstreerd. Men komt met detailkritiek op het verrichte onderzoek en wijst op de persoonlijke ervaring van de alterneut die zoveel genezingen heeft gezien, dat niemand hem zijn overtuiging zal kunnen afnemen.

Het meest steekhoudende bezwaar dat tegen onze afkeer van effectiviteitsonderzoek naar voren werd gebracht is dat er toch veel mensen zijn, ook artsen en

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881

Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel 010-4187149

BESTUUR:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, Hoorn

Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam

Penningmeester: dr. H.A.M. Voorbij, Zwolle

Leden: D. Uitterdijk, Medemblik

mr. Th. Douma, Haarlem

C.P. van der Smagt, de Bilt

prof. dr. H. Timmerman, Voorschoten

Adviserende leden:

S. Lelie, Middelburg

prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: 32237 ten name van
Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Zwolle.

De **contributie** bedraagt thans minimaal f 40; voor studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 100.

apothekers, die geen uitgesproken a priori standpunt hebben en dan door dergelijk onderzoek overtuigd zullen geraken van de nutteloosheid van alternatieve behandelmethoden. Dit argument vraagt om twee kanttekeningen.

Ten eerste laadt Knipschild de verdenking op zich dat hij zelf, als hij met een "open mind" dit soort onderzoek instelt, behoort tot de groep weifelaars zonder duidelijke a priori standpunt. Dit nu achten wij voor iemand die aan een universiteit verbonden is onvergeeflijk en onbegrijpelijk. Een hoogleraar geografie die bereid is serieus onderzoek te verrichten naar de bewering dat de kortste weg van Maastricht naar Staphorst, die via Groningen is, is volstrekt ondenkbaar. Knipschild doet in feite niets anders dan dit type onderzoek en noemt dit dan onbevooroordeeld.

Opvattingen van sommige huisartsen

Hij voelt dat zelf vermoedelijk wel aan, want hij publiceerde recent in Medisch Contact gegevens over een enquête onder Limburgse huisartsen en hun opvattingen over de waarde van alternatieve geneeswijzen. Zijn conclusie was dat juist het feit dat er een groep huisartsen is, die positief staat ten opzichte van alternatieve geneeswijzen de waarde van effectiviteitsonderzoek onderstreept. Hoewel de groep artsen die alternatieve geneeswijzen accepteert gelukkig nog altijd vrij klein is, (zo wijzen de medische specialisten, die in aantal de huisartsen verre overtreffen, de alternatieve geneeskunde krachtig af; voorzitter Plasman's plaatste bij zijn afscheid vorig jaar kritische kanttekeningen bij het overheidsbeleid ten aanzien

van alternatieve geneeswijzen en recent onderstreepte de tegenwoordige LSV-voorzitter Dr. A.W. Mulder dat erkenning van iets dat zich nog niet bewezen heeft volstrekt afkeurenswaardig is) lijkt het er een beetje op dat Knipschild blij is met deze groep in plaats van zich enigszins te generen voor deze vakbroeders. Toonaangevende medici, en zeker zij die aan onze universiteiten artsen opleiden, zouden zich eens moeten afvragen wat er schort aan de medische studie, dat het kennelijk mogelijk maakt dat artsen zich inlaten met alternatieve behandelmethoden. Het zijn heus niet altijd laakbare, materiële motieven, anonieme enquêtes laten dat inderdaad zien.

Meer inzicht is noodzakelijk

De artsenstudie zou mensen moeten afleveren met meer inzicht in de wijze waarop de tegenwoordige geneeskunde tot stand is gekomen, want juist dat inzicht in de historie en de methode der medische wetenschap leidt ongedwongen tot verwerping van anderssoortige medische systemen. Een dergelijke attitude leidt namelijk tot een gezonde scepsis ten aanzien van nieuwe claims en ontdekkingen (ook indien zij afkomstig zijn uit de reguliere wetenschap!), maar herkent moeiteloos pseudowetenschap en kwakzalversverhalen, ook zonder het vermoeiende en gesubsidieerde effectiviteitsonderzoek à la Maastricht. En dat is ons tweede bezwaar tegen de redenering dat dit soort onderzoek "onbevooroordeelde" mensen zou overtuigen van de nutteloosheid van de alternatieve geneeskunde. Kernprobleem is namelijk dat deze groep laboreert aan een oppervlakkige en ahistorische visie op de geneeskunde en daarop zou zij gewezen moeten worden.

Academisch en post-academisch onderricht dient daaraan aandacht te besteden en op deze wijze de resistentie tegen de pseudowetenschap te bevorderen. Voor Knipschild is hier geen taak weggelegd, want hij toont zelf te weinig affiniteit met de universitaire geneeskunde. Zijn verhalen o.a. in kranten-interviews, dat je artsen alles kan wijsmaken: waarom steekt de professor de hand niet in eigen boezem? Zijn oprechte teleurstelling dat de iriscopie niet betrouwbaar bleek ("wat zou het toch mooi zijn als wij aan de ogen de juiste diagnose konden stellen!", riep hij eens): waar is zijn medisch gezond verstand? En dan in Medisch Contact zijn meest recente provocatie, toen hij de psychotherapie en fysiotherapie indeelde hij de alternatieve geneeswijzen: wel aardig bedacht, maar het onderstreept opnieuw dat hij eigenlijk kiest voor de contramine en zich in de gewone geneeskunde niet echt thuis voelt.

Wij hebben niets tegen non-conformisme, maar er zijn grenzen.

C.N.M. RENCKENS

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

PREVENTIEVE GENEESKUNDE EN ZIJN BEPERKINGEN

Klinische epidemiologie is een vak dat zich snel ontwikkelt. Vroeger hielden epidemiologen zich vooral bezig met het bijhouden van statistieken over de frequentie waarmee ziekten zich in de bevolking voordeden. Thans heeft vrijwel elke medische faculteit een leerstoel klinische epidemiologie en houden epidemiologen zich behalve met het optreden van ziekten bij mensen, vooral ook bezig met de analyse van factoren die tot ziekten kunnen leiden. Steeds meer aandacht bestaat er ook voor methodologische aspecten van therapeutische en preventieve interventies.

Deze aanpak blijkt te kunnen leiden tot verfrissende inzichten en vormt een bedreiging voor veel gevestigde meningen binnen de geneeskunde. Dat die invalshoek niet automatisch hoeft te leiden tot een voorliefde voor alternatieve geneeskunde (zoals in Maastricht), wordt overduidelijk gedemonstreerd door de epidemioloog Petr Skrabanek. Skrabanek, ook actief in onze Britse zusterorganisatie Quackbusters, richt zijn kritische aandacht zowel op de reguliere als op de alternatieve geneeskunde. Alternatieve geneeswijzen als homeopathie en acupunctuur wijst hij krachtig af. Zo eindigde hij eens een artikel in de Lancet met: "Let us leave quakupuncture to the quacks!"

Skrabanek was recent in ons land op uitnodiging van professor J.P. Vandenbroucke, klinische epidemioloog te Leiden. Hij hield daar op 21 juni jl. een lezing onder de titel "Health promotion — the new evangelism" en bleek een voortreffelijk spreker. Hij liet zich daar zeer sceptisch uit over de waarde van allerlei adviezen ter preventie van hart- en vaatziekten, ter preventie van kanker, ter bereiking van een hoge leeftijd etc. etc. Mensen worden volgens Skrabanek thans nauwelijks ouder dan vijf eeuwen geleden en screenings methoden als mammografie, baarmoederhalsuitstrijkjes etc. zijn niet of nauwelijks de moeite waard. Hij stelde, met een knipoog, vast dat bij thans lopende screeningsprogramma's de vrouwelijk geslachtsorganen opmerkelijk hoog scoren en wees op het irrationele (christelijke) element in de opvattingen van veel artsen dat een slechte levenswijze tot ziekte leidt.

Skrabanek, van origine Tsjech, is verbonden aan het Department of Community Health van het Trinity College te Dublin. Zijn leeropdracht daar luidt: "The critical appraisal of medicine". Zijn opvattingen legde hij onlangs neer in een prikkelend boek getiteld: "Follies and fallacies in medicine" (Petr Skrabanek en James McCormick, Tarnagon Press, prijs 7.95 Pond Sterling). Voor lezers met een afkeer van kwakzalverij en zeker voor diegenen die zich schuldig voelen bij het verorberen van een cholesterolrijk eitje of bij het opsteken van een rokertje: kopen dat boek!

OETKER, VAN DE HOOG EN VOGEL, DEZE DRIE

In ons land, maar ook daarbuiten, opereert al geruime tijd een triumviraat van zakenlieden dat zich als pseudoartsen de titel dr. heeft toegekend. De heer Oetker produceert uitstekende puddingproducten en hem kan dus veel worden vergeven. De heer Van de Hoog produceert een keur aan cosmetica, die zeker bijdraagt aan harmonieuze verhoudingen tussen de beide seksen. Hoewel zijn advertenties met hun pseudo-wetenschappelijke informatie en hun vermelding van de vooraanstaande laboratoria, waar deze producten worden ontwikkeld, in onze ogen niet direct bijdragen tot zijn geloofwaardigheid, vastgesteld kan worden dat zijn producten aangenaam ruiken. Dit kan bepaald niet altijd worden gezegd van de reukwaters die, gemaakt op natuurlijke basis, in de reformzaken te koop worden aangeboden. De heer Van de Hoog verdient onze sympathie.

Meer problemen hebben wij met de derde figuur uit ons ondeugende driemanschap: Alfred Vogel. Onze voorzitter noemde deze Zwitserse homeopaat en kruidkundige, annex plantkundige en kruidendokter al eens de grootste kwakzalver van Nederland (VARA-radio, 3 februari 1990) en dat dat juist is behoeft voor onze lezers vermoedelijk weinig betoog. Zijn magnum opus, het gruwelijke "De kleine dokter" (alleen al in Nederland 870.000 verkochte exemplaren) wemelt van de onzinnige uitspraken en bevat vrijwel op elke pagina aanbevelingen om de bekende dr. Vogel-producten te gebruiken.

Vogel-bedrijf in Elburg

Deze producten worden geproduceerd in Elburg, waar het Vogel-bedrijf onder de naam Biohorma zijn "homeopathische en fytofarmaceutische" producten maakt. Biohorma is op dit gebied de grootste van ons land met een omzet van ruim 51 miljoen gulden in 1989 en met ruim 225 medewerkers. In 1983 bedroeg de omzet ongeveer de helft zodat hier gerust van een bloeiend bedrijf kan worden gesproken. Er zullen in ons land nog maar zeer weinig mensen zijn die nooit van dr. Vogel hebben gehoord. Maar naast bekendheid streeft het bedrijf toch ook maatschappelijke erkenning na en daarbij lijkt de heer Vogel soms juist een belemmering. Zo weigert Nefarma (waarin alle Nederlandse farmaceutische ondernemingen samenwerken) Biohorma als lid te accepteren, omdat men "De kleine dokter" volstrekt onaanvaardbaar vindt als patiëntenvoorlichting.

En hoe zou dat ook anders kunnen: tarwekiemolie tegen impotentie, stierentestikels tegen multiple sclerose, stinkende gouwe bij leverkwalen enz. enz. Hier treft men nog kwakzalverij in ouderwetse betekenis van het woord! Een andere poging van Biohorma om haar imago te verbeteren bestond uit het instellen van de dr. Vogelprijs, waarmee wetenschappelijke onderzoek op het gebied van homeopathie en kruiden worden bekroond. De prijs, ter waarde van 50.000 gulden, ging in het verleden naar de

“medische” socioloog Aakster, een slaafse vazal van de alternatieve sector, en de biochemicus Van Wijk uit Utrecht, die zich o.a. in alle ernst met elektroacupunctuur bezighoudt. In de jury 1990 figureert de Utrechtse farmacognost professor Labadie, voor onze lezers geen onbekende.

Enkele jaren geleden kreeg Vogel steun uit onverwachte hoek toen NRC Handelsblad via zijn Plusproducties (“speurt en selecteert speciaal voor onze lezers”) “De kleine dokter” voordelig te koop aanbod. Deze voor de kwaliteitskrant beschamende romance met de Zwitserse kwakzalver werd gelukkig recent hardhandig beëindigd door de NRC-columnist Frits Abrahams, die een fijne neus heeft voor hedendaagse vormen van kwakzalverij. In een column op 21.5.90 in NRC Handelsblad getiteld “Dr. Vogel” dreef hij lustig de spot met de pseudo-arts. Met name diens preoccupatie met de lever en de eierstokken en zijn onverwoestbaar therapeutisch optimisme (ook kanker is geen probleem) werden door Abrahams aan de kaak gesteld, terwijl de journalist zich ook vrolijk maakte over Vogels tegenstrijdige adviezen bij de hooikoorts.

En dan nu eindelijk een keurmerk!

Recent behaalde Biohorma weer een publicitair succes, toen in Elburg een nieuw fabricage- en laboratoriumcomplex in gebruik werd genomen. Blijkens een reportage in de Zwolse Courant van 4 april 1990 werd deze mijlpaal luister bijgezet door diverse sprekers. De voorzitter van NEHOMA, de heer J.L. Fontein (zelf homeopatisch apotheker en voorheen directeur van concurrent VSM) sprak, wie had anders verwacht, lovende woorden. Ook kante hij zich bij die gelegenheid tegen critici die wetenschappelijke bewijzen vragen voor de werkzaamheid van de alternatieve preparaten.

De stoffen zijn volgens Fontein al tientallen jaren in de dagelijkse praktijk getest en wie naar bewijzen vraagt, getuigt van gebrek aan feitenkennis. De eregast van Vogel, die ook al dit fraais aanhoorde en later de officiële opening verrichtte, was niemand minder dan prof. drs. J. van Londen, directeur-generaal van de Volksgezondheid van het Ministerie van WVC, de hoogste ambtenaar van WVC en voormalig zenuw-arts. Ons is niet bekend of Van Londen de feestvreugde nog heeft verstoord door kritische kanttekeningen te maken, maar een dergelijke onbeleefdheid van zijn zijde lijkt ons buitengewoon onwaarschijnlijk. Zo kreeg Biohorma eindelijk zijn ongeschreven WVC-keurmerk.

Oetker, Van de Hoog en Vogel, deze drie. Maar ik zeg u: de gewiekste van deze drie is Vogel.

DRS. A.L. TERNEE

DE ANGST VOOR HET MES (I)

Ze was al vele maanden in de Ziektewet wegens

vaginale klachten, aldus een bijdrage aan Praktijkperikelen in het blad Medisch Contact. In een academisch ziekenhuis kreeg zij een behandeling, die haar angst inboezemde. Ze was bang dat de gynaecoloog er toe over zou gaan de baarmoeder weg te nemen.

De “angst voor het mes” kan deerniswekkende vormen aannemen en maar al te veel alternatieve genezerikken spelen daar gretig op in. Dat geschiedde ook in dit geval. Op aanraden van haar moeder zocht de vrouw haar toevlucht in het alternatieve circuit. Daar constateerde men, aldus nog steeds de bijdrage in Medisch Contact, vreselijke vitaminetekorten. De vrouw moest vier keer per week naar de andere kant van het land reizen om per keer tien injecties te krijgen.

Na drie maanden behandeling in het academisch ziekenhuis constateerde de gynaecoloog dat er geen behandeling nodig was. Wel bleef de vrouw onder controle. “Patiënte constateerde blijmoedig dat de injecties dus hadden geholpen”. Die alternatieve behandeling was overigens niet goedkoop: 14.000 gulden in totaal. De sociale dienst heeft daarvan 7000 gulden voor zijn rekening genomen, gezien het geringe inkomen van de vrouw. “Dit lijkt wel een zeer “alternatieve” besteding van belastinggelden”, constateert de schrijver van het artikeltje in Medisch Contact.

DE ANGST VOOR HET MES (II)

Een 47-jarige vrouw kwam in 1983 bij een arts, die aanhanger is van de Moerman-theorie. Ze had een knobbeltje in de borst. Goedaardig, dacht de arts en hij schreef haar zaken voor als vitaminen, mineralen, enzymen. Na ruim een jaar (röntgen-onderzoek werd niet gedaan) constateerde de arts een knobbeltje in de oksel en vervolgens knobbeltjes op verschillende plaatsen.

In 1986 ging de vrouw naar haar huisarts. Die zond haar onmiddellijk door naar de chirurg maar deze constateerde dat opereren onmogelijk was. Voor behandeling met chemische middelen kwam de vrouw niet terug. De Moerman-arts ging door met de behandeling. In 1987 overleed de vrouw.

Het gerechtshof in Den Bosch heeft de arts verboden twee maanden lang zijn beroep uit te oefenen. De arts verweerde zich voor het hof door te wijzen op het feit, dat de vrouw geheel afwerend stond tegenover de reguliere geneeskunde en uitsluitend vertrouwen had in de Moerman-therapie. Ook toen hij er op aandrong dat ze zich moest laten opereren weigerde ze dat. Uit verklaringen van een andere arts bleek dat de vrouw meende door gebedsgenezing te zijn genezen.

De houding van de patiënte was voor het Gerechtshof in den Bosch aanleiding om de vier maanden schorsing opgelegd door het medisch tuchtcollege te halveren. Dezelfde arts is al eerder in botsing geweest met het medisch tuchtcollege wegens zijn behandeling van kankerpatiënten. Dat was in 1984.

WANBELEID TEN AANZIEN VAN VASOLASTINE

Dat staatssecretaris Simons van Volksgezondheid het "enzympreparaat" Vasolastine niet uit de handel heeft genomen, is "een van de droevigste voorbeelden van overheids(wan)beleid in de farmaceutische sector". Deze woorden sprak de secretaris van de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen, de heer C. Landheer jr. op het 47e congres van de Algemene Nederlandse Pharmaceutische Studentenvereniging. De bijeenkomst werd gehouden in het congrescentrum Rolduc in Zuid-Limburg. Onder de kop "Simons wanbeleid verweten op gebied van geneesmiddelen" berichtte de Volkskrant hierover. De voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, de heer C.N.M. Renckens schreef over deze aangelegenheid een brief aan de Volkskrant die echter wegens plaatsgebrek niet werd opgenomen.

Wij laten hier de brief in haar geheel volgen:

In de Volkskrant van 26 mei j.l. konden wij lezen dat secretaris C. Landheer van de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen staatssecretaris Simons van Volksgezondheid van wanbeleid heeft beschuldigd naar aanleiding van diens beslissing om het kwakzalversmiddel Vasolastine niet uit de handel te nemen. Ook verwees Landheer terecht naar eerdere wanprestaties van WVC op farmaceutisch gebied, zoals met name de 1 mei-maatregel uit 1989, waarbij de ziekenfondsen verplicht werden gesteld homeopatische en antroposofische middelen volledig te vergoeden. Recent stelde Simons voor om, in strijd met de wet, injecteerbare middelen (zoals het antroposofische maretakproduct tegen kanker "Iscador") ook onder deze regel te doen vallen.

Landheer heeft met zijn heftige kritiek het gelijk volledig aan zijn zijde. Deze kritiek zou echter wellicht nog meer indruk maken, indien de Nederlandse Ziekenfondsen zijn opvattingen unaniem zouden ondersteunen. Dit is helaas echter bepaald niet het geval. Zo bracht drs. J.C.F. van Luijn, apotheker en medisch farmaceutisch adviseur van de ziekenfondsraad, vorig jaar aan staatssecretaris Dees een positief advies uit met betrekking tot de opneming van de homeopatische middelen in het ziekenfondspakket! Ernstiger is nog dat de tegenwoordige voorzitter van de VNZ, Steef Weyers, destijds als kamerlid stemde vóór de motie waarin werd aangedrongen op erkenning van homeopatische en antroposofische middelen en opneming van dezelfde in het ziekenfondspakket. Dit absurde stemgedrag heeft, merkwaardig genoeg, zijn benoeming tot voorzitter van de VNZ niet in het minst in de weg gestaan.

Nogmaals, secretaris Landheer vecht in zijn kruistocht tegen WVC-wanbeleid voor een goede zaak, maar is gedoemd een ridder te voet te blijven als gevolg van een vijfde colonne in zijn eigen gederen. Hij zou er goed aan doen eerst in eigen kring orde op zaken te stellen. Als hij daar niet in

slaagt zullen politici blijven geloven dat zij bij meerderheid van stemmen Haarlemmer olie voor penicilline kunnen doen doorgaan.

VERONTRUSTING OVER VASOLASTINE

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Klinische Farmacologie heeft zich gericht tot staatssecretaris drs. H.J. Simons met een brief, die wij hieronder laten volgen:

Door dezen wil het Bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Klinische Farmacologie en Biofarmacie zijn verontrusting uitspreken over het door u op de markt handhaven van het zgn. "enzym"-preparaat Vasolastine. Ons Bestuur is van mening, dat U aldus handelend uiteindelijk toch achteloos de druk van consumentenzijde heeft gevolgd. Beroepsoefenaren, leden van deze Vereniging, rekenen het zich een plicht in onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg al het mogelijke te doen voor een zo rationeel mogelijke farmacotherapie in ons land; vanuit deze plicht gevoelen zij zich nu geroepen U hun verontrusting kenbaar te maken.

BESTUUR WIL GESPREK MET KAMERLID LANSINK

Behalve de Elburgse onderneming Biohorma, die de produkten van doctor (honoris causa!) Vogel in de handel brengt timmert ook een andere onderneming, die werkzaam is op het gebied van de alternatieve geneeswijzen, VSM te Alkmaar, graag aan de weg. Heeft Biohorma de dr. Vogelprijs ingesteld — VSM is niet achter gebleven. VSM heeft de Dokter Arij Vrijlandt-onderscheiding gesticht. Deze onderscheiding is door de Alkmaarse fabrikant van homeopatische middelen onlangs uitgereikt aan de homeopatisch arts René van der Reijden. En wel voor dienst bijzondere verdiensten voor het homeopatisch onderwijs in ons land. Van der Reijden stond aan de wieg van de Stichting Homeopatische Opleidingen.

Er was natuurlijk een jury ingesteld voor de toekenning van de onderscheiding. Als voorzitter daarvan fungeerde het Tweede-Kamerlid dr. A. Lansink. Bij de uitreiking van het diploma aan de arts in het Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen zei de heer Lansink dat het toelatingsbeleid voor nieuwe geneesmiddelen in ons land nogal scherp is. Maar ook dat het niet uitgesloten was dat in het binnenkort te presenteren plan voor de financiering van de gezondheidszorg er voor de homeopatie meer kansen komen.

Dat zal VSM ongetwijfeld als muziek in de oren hebben geklonken. De Vereniging tegen de Kwakzalverij denkt daar echter anders over. Het bestuur heeft zich tot heer Lansink gericht en geschreven dat men het buitengewoon op prijs zou stellen wanneer een delegatie van het bestuur met de heer Lansink mondeling van gedachten zou kunnen wisselen over de homeopatie en aanverwante alternatieve stromingen.

In de brief aan dr. Lansink schreef voorzitter Renckens o.m.:

“Deze uitlatingen uwerzijds — namelijk die bij de uitreiking van het diploma gedaan — hebben in onze kring ongerustheid veroorzaakt, omdat wij nadrukkelijk van mening zijn dat de voor de volksgezondheid beschikbare financiële middelen zorgvuldig besteed moeten worden. De homeopatie berust op een volledig achterhaald 19e-eeuwse theorie en werkt met middelen die nooit hun nut hebben bewezen. Om deze reden wordt de homeopatie niet onderwezen aan de medische faculteiten en om diezelfde reden is de voor de ziekenfondsen geldende verplichting om deze middelen te vergoeden een ernstige misstand. Mede door bijvoeging van wat relevante literatuur willen wij u, aldus de brief aan het Kamerlid, nog eens uitdrukkelijk attenderen op onze opvattingen.”

VOEDINGSSUPPLEMENT MET TRYPTOFAAN IN OPSPRAAK

In het hart van de foto pronkt het: “Tryptofaan”. De foto maakt deel uit van een advertentie voor voedingssupplementen van het te Weesp gevestigde bedrijf Orthica. (“Er is door ons heel wat kennis en informatie verzameld. En die passen we ook toe”) Rondom de witte flacon met Tryptofaan andere voedingssupplementen zoals Strate-52, Omega-40, Tri-Zink 50, Soft Multiple...

Maar dat Tryptofaan dat op deze wijze in het zonnetje wordt gezet in het blad *Arts en Alternatief* is allerminst onbesproken. Het voorlichtingscentrum van het ministerie van WVC heeft een persbericht opgesteld waarin het gebruik van L-tryptofaan bevattende voedingssupplementen wordt ontraden.

Het hoofd van het Geneesmiddel Informatie Centrum van de Kon. Med. Mij ter bevordering der Pharmacie, dr. P.A.G.M. de Smet en de inspecteur van de volksgezondheid, bureau bijwerking geneesmiddelen, dr. B.H.C. Stricker hebben in een uitvoerig artikel een en ander toegelicht. In de Verenigde Staten zijn L-tryptofaan bevattende voedingssupplementen eind 1989 in verband gebracht met het ontstaan van een zogeheten EMS-syndroom (Eosinophilia-myalgiasyndroom). Dat syndroom bestaat voornamelijk uit een abnormale vergroting van het aantal eosinofiele leukocyten in het bloed en ernstige spierpijn (myalgie). Daarnaast worden als symptomen van het EMS-syndroom genoemd pijn in de gewrichten en vermoeidheid alsmede ademhalingsmoeilijkheden en hoesten.

Dodelijke afloop

Op 9 april van dit jaar waren in de Ver. Staten al meer dan 1460 mogelijke EMS-gevallen opgespoord bij gebruikers van de bedoelde voedingssupplementen met L-tryptofaan. Van die ruim 1460 gevallen waren er 21 met dodelijke afloop. In de V.S. zijn bijna 200 verschillende merken bij de epidemie betrokken. Men is er nog niet in geslaagd tegen een Japanse producent bewijzen te verzamelen van een verband met de vele

EMS-gevallen. De Amerikaanse Food- and Drug Administration heeft alle voedingssupplementen met als belangrijkste bestanddeel 100 mg. L-tryptofaan of meer uit de handel laten nemen.

Een verstandige maatregel, aldus de heren De Smet en Stricker, temeer omdat het nut van L-tryptofaan bevattende voedingssupplementen nogal omstreden is. In de meeste ons omringende landen, waaronder de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk en Groot-Brittannië zijn eveneens maatregelen tegen voedingssupplementen en/of orale geneesmiddelen met L-tryptofaan genomen.

Deze EMS-affaire, aldus het artikel in het Pharmaceutische Weekblad verdient ook in ons land de aandacht. “Hoewel nog nader onderzoek nodig is, ziet het er naar uit dat de onschuldig geachte voedingssupplementen zich plotseling hebben ontpopt als een ernstig gevaar voor de volksgezondheid. Dat deze voedingssupplementen in ons land geen epidemie hebben veroorzaakt, lijkt meer een kwestie van geluk dan van wijsheid”.

Er bestaat hier te lande geen enkele controle op het in de handel brengen van voedingssupplementen, noch op de aard van die supplementen. Daar mag wel eens aandacht aan worden besteed.

FRISSE BEDOENING

Een bekend alternatief adres, Slimmeweg 9 in Amsterdam heeft een nieuwe pijl op de boog. Die heet heel indrukwekkend “Biotics Research Corporation” en deze “corporation” voert als slagzin: innovators, geen imitators.

De onderneming adverteert in het tijdschrift *Arts en Alternatief* met “alle bouwstenen voor het immuunsysteem”. Tabletten Bio-enzyme forte bevatten “glandulars”, vitaminen, enzymen, sporenelementen en nog wat bijgoed, zoals emulsie. Die glandulars zijn cellulair weefsel. Zo zit er 40 milligram in van de *oorspeekselklier* per twee tabletten, die men op de Slimmeweg in de handel brengt.

Daar blijft het niet bij. Bijnier, thymus, milt, lever, pancreasklier ... zijn vertegenwoordigd, alle in neonatale variëteit. Daaraan toegevoegd nog 60 milligram (per twee tabletten) van het lymf-weefsel en een bescheiden 20 milligram moederkoek. En dat alles dus verstopt in de tabletten van de Biotics Research Corporation. Onder de opgewekte slagzin “innovators, geen imitators”. Ja, en de laatste ontwikkeling op orthomoleculair gebied zijn verwerkt. Houd u daar vooral rekening mee.

(In ons Actieblad van maart 1988 maakten wij melding van de bedenkelijke stichting Vrije Universiteit van Progressieve Geneeskunde aan de Velperweg te Arnhem. Bij de opening van het gebouw werd het woord gevoerd door H. Oswald, die achter zijn naam Ph.D. liet vermelden, waaruit zou zijn af te leiden dat hij van huis uit filosoof is. Oswald zwaaide de scepter in een groepspraktijk van alternatieve genezers gevestigd aan de Slimmeweg 9, te Amsterdam (Sloten).

Oswald was toen voorzitter voor Europa van de in de Ver. Staten opgerichte "Freedom of Choice in Cancer Therapy". Op Slimmeweg 9 was ook een stichting gevestigd, die aan apotheken een brief stuurde ten tijde van de kernramp van Tsjernobiel. In die brief werd reclame gemaakt voor het gebruik van zeldzame aardmetalen tegen radio-actieve neerslag. Men is daar op de Slimmeweg werkelijk van alle markten thuis!

HAPTONOOM OP VERKEERD PAD

De hoofdstedelijke *haptonoom*, H.D., moet aan drie vrouwen vijfduizend gulden betalen als voorschot op een schadevergoedingseis van f 50.000. In een kort geding werd dit vastgesteld. H.D. zou de drie vrouwen seksueel hebben misbruikt, nadat zij onder zijn behandeling waren gekomen voor incestervaringen of een andere traumatische beleving. Met twee van de vrouwen had de haptonoom geslachtsgemeenschap. De vice-president van de rechtbank, mr. J. Vrakking wees bij de behandeling van het kort geding de haptonoom er op dat de vrouwen tegenover hem, als behandelaar, in een afhankelijke positie stonden.

DE BANANEN VAN EEN MOERMAN-ARTS

Onlangs kreeg de secretaris van de Vereniging tegen de Kwakzalverij een telefoontje van een vrouw, die meende dat zij bij onze vereniging moest klagen over een afwijking van het orthodoxe Moerman-dieet. In werkelijkheid is dit dieet nogal willekeurig opgesteld. Zo lopen de meningen uiteen of yoghurt er nu wel of niet onder valt. Lodewijkx uit Ermelo hebben wij horen bekennen dat hij er af en toe toch nog een biefstukje bij "snoepte". Waar nu de klacht van de opbellende dame op neerkwam was het feit dat een echte en onvervalste Moerman-arts het eten van bananen toestond door iemand die het Moerman-dieet volgde. De bedoelde Moerman-arts was Jan Wiese, die op eigen gelegenheid — maar wel met anderhalve ton subsidie — bezig is met een onderzoek naar de doeltreffendheid van de Moerman-therapie. Daar is hij al enige jaren mee bezig. Het wachten is nog op het sluitstuk van het onderzoek. Zou een banaan er bij helpen?

DE MACROBIOTIEK IS NIET DOOD — ZIJ LEEFT

"Genezen is misschien een groot woord, maar het dieet kan kanker onderdrukken", meldt Catherine Keyl nogal boud in een teevee-uitzending van Veronique. Ze heeft in Amerika van een dokter een heel nieuw dieet gekregen en een nieuwe levenswijze.

Johannes van Dam, columnist op de Amsterdamse pagina van Het Parool merkt hierover sceptisch op: Dat kennen we al van wijlen dokter Moerman. Een therapie die iemand het leven kan kosten doordat een

ingreep als bijvoorbeeld een operatie te lang wordt uitgesteld.

Die dokter, van wie in de Ontbijtshow dat dieet op de proppen komt blijkt tot verbazing van Johannes van Dam niemand anders te zijn dan dokter Kushi van het Kushi Instituut te Boston. Hij is de man van de macrobiotiek.

Macrobiotiek — vieux jeu, maar hier is dan Kushi weer. Johannes van Dam heeft ooit diens echtgenote uitgebreid mogen interviewen. Bij elke moeilijke vraag zei zij: Dat moet u mijn man vragen. De columnist verbaast zich er over dat Catharina Keyl in de ontbijtshow het woord macrobiotiek vermijdt. Telefonisch licht hij de Ontbijtshow in. En warempel: Catharina Keyl noemt in het tweede uur van de Ontbijtshow de macrobiotiek en zelfs komt het telefoonnummer van het Kushi Instituut in Nederland op het scherm.

Johannes van Dam besluit zijn column in Het Parool: "En ik herinner me hoe, zo'n twintig jaar geleden fanatieke macrobioten langdurig te kampen kregen met bijvoorbeeld geelzucht en andere niet voorziene hardnekkige kwalen. Daar vroeg ik (destijds) mevrouw Kushi naar, en tot mijn verrassing wees ze niet meteen naar de grote dokter in Boston. "Als Nederlanders aan macrobiotiek doen, zijn ze meteen katholieker dan de Paus. Extreme wijzigingen in je voeding zijn eerder schadelijk dan gunstig. Je moet inderdaad heel voorzichtig zijn". Zoiets zei ze.

En als je met een acuut geval van kanker worstelt, moet je dan naar de macrobioot en niet naar de dokter?

Nou, eh, dat moest zij eigenlijk haar man vragen.

U bent gewaarschuwd! Hier wel! besluit Johannes van Dam zijn column.

BLAD VOL WONDEREN

Hierbij weer een blad vol wonderen. Misschien is er iets bij voor Uw blad, dat ik zoal niet met plezier (te veel menselijke domheid!) toch wel met veel belangstelling lees. En me steeds weer verbaas. Aldus een lezeres uit Blaricum. Welnu "Beter Nieuws", verantwoordelijk uitgever Better News (!) heeft een voorpagina vol beloften. De aangeboden producten zijn "zonder uitzondering, uit natuurlijke grondstoffen samengesteld". Slaapproblemen? Op pag. 4 leest u er meer over. Daar wordt een kuur Baldrian vermeld: geen chemische toevoegingen, geen bijwerking. "Het ideale slaapmiddel".

En dan "Feminaplus" op bladzijde 5: Een kuur kost f 34,50, een dubbele kuur f 54,50. "Mijn korting is dan f 14,50", zo heet het. Dat Feminaplus "geeft een gevoel of je herboren bent", lezen we. In dat wondermiddel zitten zestien vitamines en mineralen, o.a. ijzer; dat helpt bij geestelijke verwarring. En van jodium krijg je mooie nagels. Dat niet alleen, maar dat jodium verbrandt ook een te veel aan vetten.

Tegen de stress hebben ze ook wat en dat heet dan niet strapless maar stress-less. En wie van het roken af wil krijgt een uniek aanbod. Het heet Sigastop en het is

een koopje voor f 29.50. Om af te slanken is er ook een probaat middel in Beter Nieuws te vinden: een crème, die men op heupen, billen en buik kan smeren. Anders dan de dure afslankcrèmes gaat hiet hier om de lymfatische uitscheiding. Wie een dubbele kuur bestelt krijgt f 20 korting! Om veertien kilo in vier weken af te vallen heeft men in de aanbieding: Glucomannan en Guar. En voor de oudjes die levenslustig willen blijven is er dan nog het beproefde kuurtje. Procain-H-3. Alles te bestellen in Mijdrecht, in de Ronde Venen. Een prozaïsch oord voor wonderdoeners.

AAN DE VOET VAN DE DOM

In de Voetiusstraat te Utrecht, zo te zeggen aan de voet van de Dom, heeft Utrecht er een nieuw centrum bij gekregen. Henk van Veenendaal bericht er over in het Stadsblad. Zo dicht bij de Dom koos men voor dit centrum de naam van Piramide. Met als ondertitel van het gebouw, dat volgens Henk een totale metamorfose heeft ondergaan: Centrum voor yoga, Sethwerk, Zwangerschapsyoga, Bio-energetica en initiatieve ontplooiing. De leiding berust bij drs. John Kalse. Over de piramide weet hij aan het Stadsblad te vertellen: een piramide heeft een stevige basis en de inspiratie komt van boven. En dan verder: "John zelf heeft ook een stevige basis, niet alleen omdat hij drs. van één van de menswetenschappen is maar ook en vooral omdat hij allerlei specialismen tot zijn geestelijke eigendom heeft gemaakt".

EVEN IN DE OOGJES KIJKEN

Op de Joostenlaan te Haarzuilens is een arts gevestigd die zich bezig houdt met enzymtherapie, acupunctuur en chelatietherapie maar die ook in zijn zogenoemde Dr. Broekhuyskliniek het Vincent B.E.-onderzoek doet, samen met irisdiagnostiek (even in de oogjes kijken, mevrouwetje!) en samen met een geschreven polsdiagnostiek een "uitstekende inventarisatie maakt van uw gezondheidstoestand". Daar is men anderhalf uur mee bezig. Met een behandelingsadvies komen de kosten op f 225. Aldus een advertentie in Zicht op Zeist, een huis-aan-huis blad dat in Zeist in een oplage van 25.886 exemplaren wordt verspreid.

EEN GEWIEKSTE VOS: VOGEL EEN GEWIEKSTE VOS: VOGEL

In de dagbladen adverteert Biohorma met het blad Gezondheidsnieuws: 400.000 lezers beweert men. Dat blad staat — in full colour! — boordevol tips om de dr. h.c. Vogel-produkten te kopen. (Lees ook even wat drs. A.L. Ternee over die slimme vos, genaamd Vogel schrijft op blz. 3 en 4 van dit nummer). Met Gezondheidsnieuws laat Biohorma het publiek betalen voor de reclame die het maakt!

OM LANG TE LEVEN: DE COMPUTER WEET ER VAN

De dosering is al veelbelovend genoeg: bij handhaving en verbetering van de vitaliteit één capsule Vitamax per dag. Maar U wilt ook langer leven? Geen nood. Bij vitaliteitsverbetering plus levensverlenging (ja, zó staat het er) 2 capsules per dag. Niet voor niets opent het vouwblad dan ook met de tekst "Life-extension capsules". De voornaamste componenten van Vitamax, elk afzonderlijk verlengden de gemiddelde levensduur aanzienlijk. Bewezen door dierproeven. Het biochemische computerprogramma — want niets maakt meer indruk dan er de computer bij te halen — "linear programming" heeft ook een steentje bijgedragen. Twee geleerde heren zijn met dit programma aan het rekenen geslagen. Allereerst de verouderingsspecialist prof. dr. J.G. Defares uit Leiden en vervolgens ook nog de informaticaspecialist dr. M.E. Wise (Oxford) hebben de "optimale combinatie" van de het leven verlengende stoffen berekend. Dat is niet mis. De gemiddelde levensverwachting bij de mens kan met 20 tot 40 pct. worden verlengd. Mits ... ja mits op middelbare leeftijd met het dagelijks gebruik van Vitamax wordt begonnen. De gemiddelde levensverwachting met 40 pct. verlengen? Verbazingwekkend — en dat rolt dan zo maar uit de computer?

Uit de samenstelling per capsule, die in het vouwblad ook uit de doeken wordt gedaan blijkt dat ook de ginseng er niet aan ontbreekt: "Gestandaardiseerd extract Panax Ginseng C.A. Meyer" heet dat. Nog een extraatje voor wie de capsules slikt: er zitten stoffen in die beschermen tegen de "biologische gevolgen van lichte atoomstraling". Tsjernobiel is nog niet vergeten!

ZEG NU EENS ZELF ...

"De alternatieve markt is langzaamaan bedolven onder een lawine van zich noemende alternatieve genezers, alternatieve geneesmiddelenleveranciers, alternatieve trainers, alternatieve opleidingsinstituten en ga zomaar door. Een schier oneindige reeks".

Waar wij dit lezen? In het blad Natu. medicae, dat zich noemt "exclusief tijdschrift voor natuurgeneeswijzen" en waarin aan het woord komt de medisch journalist D.R.J.K. Saecenregt, die de alternatieve integrale of additieve geneeskunde waardevol vindt, "ja zelfs zéér waardevol". Maar kennelijk is hij er toch ook niet helemaal gerust op dat in die alternatieve wereld de voorschrijvende arts/therapeut tegelijk is de (genees)-middelen leverancier én onafhankelijke consumentenvoorlichter.

Adverteerder in ditzelfde blad is A.J. Lodewijkx te Ermelo, een figuur waarover we onze lezers niet nader hoeven in te lichten. "Leven zonder kanker" heet een van de boeken die hij geschreven heeft en hij heeft ook het lef gehad om een brochure over aids uit de gewillige pen te laten vloeien.